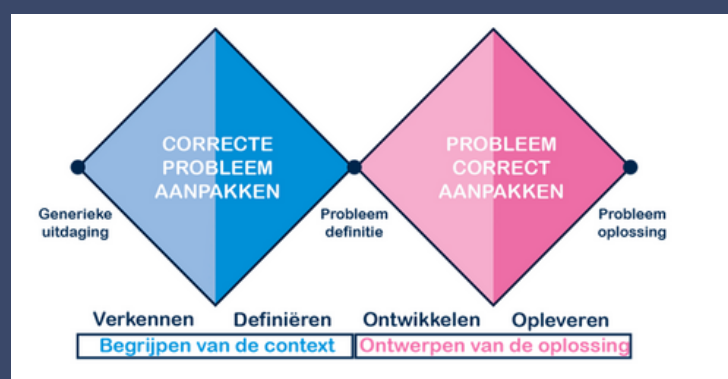

Hoe verken je een probleem en hoe kan data hierbij ondersteunen?

Het dubbele diamantmodel

Waarom is een goede probleemverkenning zo belangrijk?

Over het algemeen willen we zo snel mogelijk een oplossing voor een probleem. Een juiste verkenning kost tijd maar versnelt daarna juist het proces. Tijdens de verkenfase van *het dubbele diamantmodel*, staat het begrijpen van de context centraal en verzamelen we zoveel mogelijk data. Hierna wordt het probleem specifiek beschreven. Doordat je eerst breed hebt gekeken, weet je welke keuze je maakt en wat je laat liggen, eventueel voor een volgende keer.

Ingrediënten voor een goede probleemverkenning

Tijd, zoals hierboven aangegeven.

Gebruik van meerdere databronnen, bij voorkeur met brede informatie over de ontwikkeling van leerlingen over grote groepen en over langere tijd, en

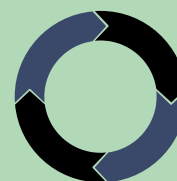

Samenwerking met verschillende stakeholders, ook met onderzoekers.

Scholen werken voortdurend aan onderwijsverbetering. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat het effect en de impact van onderwijsinterventies beter zichtbaar wordt?

Er is meer structurele samenwerking nodig tussen onderzoekers en onderwijspraktijk

Werken op basis van een kwaliteitscyclus

Welke vragen stel je bij de probleemverkenning?

Wat is precies het probleem of wat willen we verbeteren?

Waarom is het een probleem?

Is er een probleem achter het probleem?

Welke leerlingen, leerkrachten en anderen (experts, ouders) zijn bij het probleem betrokken?

Welk bewijs hebben we dat er echt een verbetering nodig is (hoe groot is het probleem)?

Bij welke landelijke ontwikkelingen of ontwikkelingen in andere scholen sluit het probleem aan?

Wie heeft expertise op het gebied van dit speerpunt binnen en buiten de school?

Welke literatuur is er te vinden over het probleem of het speerpunt?

Waarom zijn data cruciaal bij probleemverkenning?

- Vermoedens van problemen en oorzaken kloppen niet altijd; aannames kunnen gecontroleerd worden met data.
- Data maakt een probleem duidelijk en meetbaar en geeft inzicht in het probleem.
- Als je een aanpak hebt gekozen, weet je ook welke data je kunt gebruiken om de aanpak te monitoren en te evalueren.

Hoe kan de OML scholen helpen om van data tot informatie te komen?

Onderzoekers helpen bij de beoordeling van de kwaliteit en geschiktheid van data en de interpretatie hiervan. Zijn de data op een juiste en betrouwbare manier verzameld? Meten ze wat we denken dat ze meten? Wat betekenen de resultaten?

Bijvoorbeeld, is er voor voldoende leerlingen informatie om betrouwbare conclusies te kunnen trekken? Binnen de OML ondersteunen onderzoekers scholen bij het samenbrengen van verschillende databronnen en de juiste duiding van de resultaten. Er volgen een aantal voorbeelden uit de praktijk.

Ingrediënten van onze werkwijze bij de probleemverkenning

- Neem de tijd voor een goede probleemverkenning
- Gebruik meerdere databronnen
- Zoek input van stakeholders op
- Zorg voor juiste interpretatie van de data

Verschillende bronnen van data, welke zijn bruikbaar?

Observaties van leraren, het leerlingvolgsysteem, NCO rapportages over leerlingloopbanen, terugkoppeling vanuit OML. Er wordt veel data verzameld in het onderwijs, niet alleen binnen de school. Om de juiste keuzes te kunnen maken over de te gebruiken data is **dialogo** tussen de verschillende betrokkenen van groot belang. Van leerling tot schoolleider, iedereen heeft zijn eigen perspectief. Onderzoekers kunnen hierbij helpen om de kwaliteit van de data te beoordelen.

Hoe verzamelt de OML data?

Scholen verzamelen op hun eigen manier verschillende gegevens over de ontwikkeling van leerlingen. Elke databron heeft daarbij zijn voor en nadelen, zie de tabel hier links.

De OML

- Gebruikt één instrument voor alle scholen, waardoor dit goed te onderling te vergelijken is.
- Zet dit instrument systematisch in.
- Verzamelt informatie over achtergrond en thuisomgeving
- Zorgt hiermee voor een brede dataset.

OnderwijsMonitor Limburg: Limburg leert samen

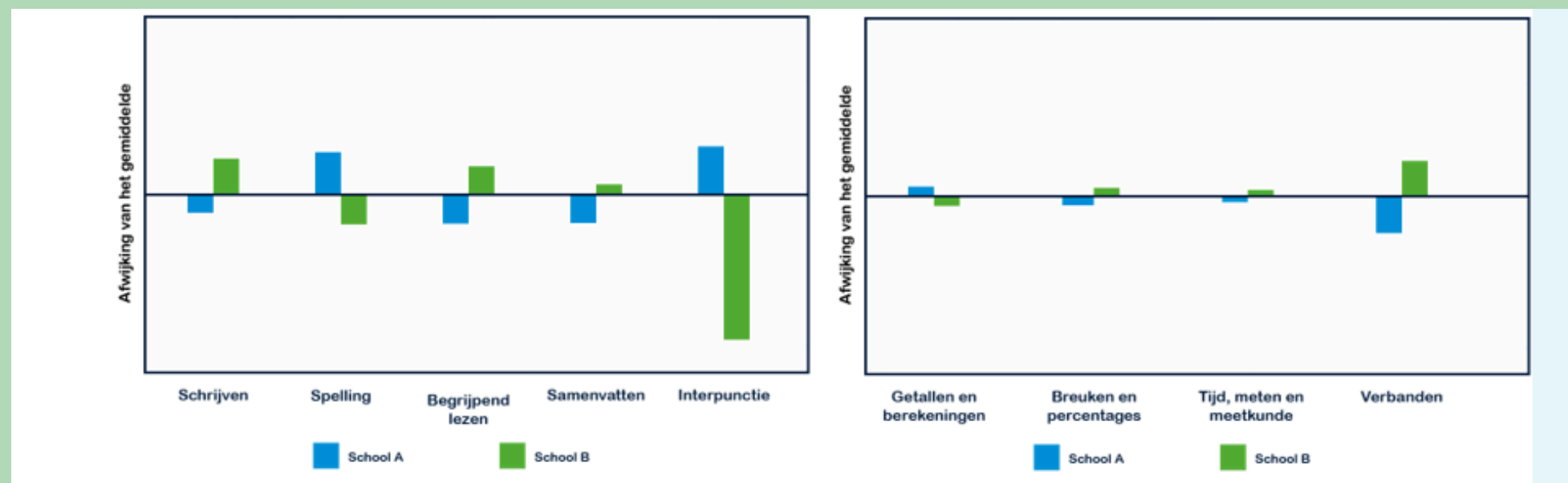
Voorbeelden uit de praktijk

Het belang van meerdere databronnen

“We hebben een taalprobleem”, gaven een aantal scholen aan. Leraren, schoolleiders en onderzoekers gingen samen op zoek naar data om het probleem nader te verkennen. Een eerste stap was kijken naar verschillende onderdelen van taal. De figuur linksonder laat voor twee scholen zien hoe de gemiddelde scores op verschillende onderdelen van taal afwijken van het Limburgse gemiddelde (over alle scholen). Leerlingen op school A scoren benedengemiddeld op onderdelen als schrijven, begrijpend lezen en samenvatten, en bovengemiddeld op spelling en interpunctie. Op school B zien we het tegenovergestelde patroon.

Deze verschillen waren aanleiding om met de leraren op de scholen in gesprek te gaan over de lespraktijk. Leraren op school A gaven aan dat ze herkenden dat er veel aandacht was op school voor de taalregels, die met name bij spelling en interpunctie tot de goede scores leidden. Maar dat leerlingen vooral moeite hadden met de meer uitdagende onderdelen van taal, zoals begrijpend lezen of schrijven. Daarvoor zijn andere (metacognitieve) vaardigheden van belang. Om hier nog meer zicht op te krijgen, besloten we ook eens te kijken naar de scores bij rekenen.

De figuur rechtsonder laat de gemiddelde scores van onderdelen van rekenen zien voor beide scholen. Beide scholen laten gemiddelde scores zien op de eerste drie onderdelen. Leerlingen op school A scoren benedengemiddeld bij verbanden leggen, waar leerlingen op school B juist bovengemiddeld op scores. Dit patroon past bij het patroon dat we bij taal zagen en bevestigt het vermoeden dat er meer aan de hand is dan “een taalprobleem”. Samen met de school zoeken we nu data over de metacognitieve vaardigheden van de leerlingen, om het beeld nog scherper te krijgen en te snappen wat een juiste aanpak kan zijn naar een oplossing.

Het belang van aanvullende vragen stellen

Er is veel aandacht voor begrijpend lezen van leerlingen. In de OML stellen we daarom enkele vragen aan leerlingen over lezen om te snappen op welke onderdelen en bij welke groepen leerlingen extra ondersteuning nodig is. Zo vroegen we aan leerlingen in groep 8 hoe vaak ze stil voor zichzelf lezen in de klas. Kinderen zelf laten lezen ondersteunt het leesplezier, vooral als ze boeken kunnen kiezen die passen bij hun eigen belevingswereld en interesses.

De figuur linksonder laat de gemiddelde antwoorden voor vier verschillende scholen zien. Scholen A, B en C gaven aan te worstelen met relatief lage scores bij begrijpend lezen, school D niet. Leerlingen op de scholen A en B geven aan gemiddeld 1-2 keer per maand stil voor zichzelf te lezen op school. Op school C geven leerlingen aan dit minstens één keer per week te doen en op school D lezen kinderen bijna dagelijks stil voor zichzelf. Alhoewel deze verschillen al interessant zijn, geven ze nog geen compleet beeld. Misschien wordt op de scholen A en B meer klassikaal gelezen? Hoe wordt het zelf lezen daarna opgevolgd? Wij keken eens naar dit laatste en vroegen kinderen hoe vaak de juf of meester praat over wat ze hebben gelezen. Dit is nuttig voor het leesbegrip, omdat kinderen dan in eigen woorden vertellen over wat ze hebben gelezen.

De figuur rechtsonder laat de gemiddelde antwoorden zien voor de vier scholen. Op de scholen A en B, waar kinderen relatief weinig voor zichzelf lezen in de klas, wordt ook weinig over dat wat ze hebben gelezen gepraat. School D laat het tegenovergestelde zien en op school C zien we iets interessants. Op deze school lezen kinderen relatief vaak stil voor zichzelf, maar er wordt relatief weinig over gepraat in de klas. Naar aanleiding van deze inzichten is de school nu in gesprek met leraren over de leespraktijk in de klas, om de probleemoriëntatie verder te brengen.

